

ДИНАМІКА СЕМАНТИКИ СИМВОЛУ ІНЬ-ЯН У ГЛИБИННО-КОРЕКЦІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Стаття доводить універсальність символу Інь-Ян у контексті його смислового навантаження. У статті здійснено аналіз класичного філософського розуміння Інь-Ян, що відображає як базальний конфлікт «життя – смерть», статичну і динаміку, так і прагнення досягнення гармонії. Символ Інь-Ян порівняно із символікою трипільської культури. Проаналізовано використання символу в глибинно-корекційному процесі (в авторських малюнках). Об'єктивовано індивідуально-неповторну семантику в процесі глибинного пізнання з використанням репродукції Інь-Ян.

Ключові слова: динаміка, семантика, Інь-Ян, символ, протилежність, гармонія, активне соціаль-но-психологічне пізнання (АСПП), глибинне пізнання.

Постановка проблеми. Глибинно-корекційна підготовка майбутніх психологів передбачає оволодіння спеціальними знаннями, вміннями, навичками, а також проходження курсів особистісної психокорекції глибинного спрямування. Дане дослідження виконане у форматі психодинамічної парадигми [9–13], що задає зорієнтованість на глибинне пізнання внутрішньої суперечності психіки суб'єкта. Використано групову форму психокорекції за методом активного соціально-психологічного пізнання (далі – АСПП). Дослідження проводилося на контингенті студентів 1–6 курсів психологічного факультету Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Засадничими аспектами глибинної корекції є: спонтанність і невимушеність поведінки суб'єкта, залучення візуалізованих репрезентантів і діалогічна взаємодія психолога з респондентом.

У статті розглядається смислове навантаження символу Інь-Ян у його універсальності та конкретизації можливостей каталізації процесу АСПП. Така постановка проблеми дослідження відкриває пізнання динаміки символу Інь-Ян в індивідуалізованому процесі проникнення в глибинні (несвідомі) чинники рефлексії суб'єкта. Філософсько-психологічне значення символу Інь-Ян використовується в АСПП як об'єктивна передумова психіки суб'єкта в розкритті індивідуальної неповторності статичної та динаміки психічного.

Візуальна двоїстість і семантична цілісність символу Інь-Ян зумовлює інтерес до нього учасників АСПП у зв'язку з каталізацією можливостей перекодування суперечностей власної психіки в спостережувану символіку зі збереженням інформаційних еквівалентів.

Мета статті – розкрити смислове навантаження символу Інь-Ян як репрезентанта, що

використовується учасниками глибинного самопізнання в групі АСПП.

Методичні підходи до дослідження. Дослідження проблеми динаміки семантики символу Інь-Ян узгоджується з основним положенням АСПП як методу, який не лише забезпечує практичну допомогу суб'єкту (майбутньому психологу), але й слугує поглибленню пізнання психіки в її цілісності. Для цього психолог повинен взяти до уваги такі методологічні засади:

а) дотримуватися принципів прийняття іншого, безоцінності суджень, орієнтації на «тут і зараз», відсутності чорно-білих категорій, критики, побажань тощо;

б) вводити допоміжні візуалізовані засоби пізнання (авторські малюнки, репродукції художніх полотен, ліпку, каміння) для забезпечення об'єктивних параметрів, з огляду на суб'єктивізм психіки;

в) спонтанність і невимушеність поведінки респондента актуалізує небайдужість у виборі із запропонованих йому допоміжних засобів;

г) обрана суб'єктом репродукція може бути наближена до авторського її розуміння шляхом поєднання з моделюванням із каміння (див. емпіричну частину статті);

г) діалогічний процес, завдяки якому відбувається емоційна наповненість змістом репрезентанта (спонтанно виконаного або обраного учасником АСПП). Процес діалогічної взаємодії забезпечує можливість трансформації (переходу) відчуженого матеріалізованого презентанта в репрезентанта психіки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз індивідуальної неповторності сприйняття Інь-Ян учасниками діагностико-корекційного процесу АСПП незмінно спирається на його об'єктивні характе-

ристики, що і зумовлює необхідність представити їх у даній статті згідно з філософсько-психологічною літературою.

Інь-Ян у китайській філософії (IX ст. до н. е.) – символ космічної дуалістичної системи. Дослівний переклад – «тіньова і сонячна сторони гори» [7, с. 218]. Цей символ китайці називають «Тай ши» – коло існування. Він зображується у вигляді кола, розділеного S-подібною кривою на дві рівні частини (рис. 1): де темна уособлює Інь, а світла – Ян. У центрі кожної частини – маленьке коло протилежного кольору, для позначення, що Інь завжди має зародок Ян, а Ян – зародок Інь [1; 2; 5; 6]. На гексаграмах «Іцзин» взаємодія Інь та Ян позначається чергуванням суцільної (Інь) і розірваної (Ян) ліній (рис. 2).

Прототипом символу Інь-Ян у трипільській культурі (V тис. до н. е.) є знак з умовною назвою «дві риби» («дві змії», «два вужі»). У ті часи Інь-Ян трактувався значно глибше, ніж поєднання темного і світлого, чоловічого і жіночого, він був основою космологічної символіки, єднанням духовного і матеріального. Цей символ зображували на ритуальних керамічних виробих (рис. 3–4) протягом усього часу існування культури трипільців [3].

Символ Інь-Ян уособлює колообіг протилежних сил і принципів у космосі. «Ян, досягнувши піку свого розвитку, відступає перед обличчям Інь; Інь, досягнувши піку свого розвитку, відступає перед обличчям Ян» [4, с. 43]. Так, внутрішні кола означають, що на піці розвитку одне з першопочатків готове відступити і у цей момент містить у собі зародок протилежної субстанції.

Згідно з даоською філософією, природні зміни також розглядаються через динамічне чергування Інь і Ян – будь-яка пара протилежностей стано-

вить динамічну єдність. Узагальнюючи літературу [1; 2; 5–8], виділимо протилежні властивості Інь-Ян, відповідно: пасивний – активний; м'який – твердий; холодний – гарячий; внутрішній – зовнішній; жіночий – чоловічий; земний – небесний; вологий – сухий; темний – світлий; поступливий – непохитний; інтуїтивний – раціональний; долина – гори; північ – південь; тінь – світло; Місяць – Сонце; смерть – життя; статика – динаміка; парні числа – непарні числа; хаос – порядок. Усі зазначені вище категорії стосуються природи загалом, а тому окреслюють і наявні полярності психічного. Зокрема, конфліктуючі психічні енергії лібідо і мортідо яскраво виражені в символі Інь-Ян: «чорний бік відображає мортідо, білий – лібідо, крапки – біла на чорному, чорна на білому – вказують на взаємозалежність та взаємовплив енергій» [12, с. 165]. Їхня гармонія досягається шляхом єднання та взаємодоповнення протилежностей. У разі порушення єдності виникає дисбаланс творчого (лібідного) та руйнівного (мортідного) спрямування енергії.

У книжці «Іцзин» Інь і Ян «набувають характеру космічних сил, які перебувають у постійній взаємодії і протиборстві» [7, с. 218]. Попри свою протилежність, вони є рівно важливими, оскільки за умови їхньої рівноваги та гармонії й існує світ. Психоаналітична робота з використанням символу Інь-Ян збігається із трактуванням його у філософському розумінні як символу гармонії між протилежностями. Зокрема, візуалізовані репрезентанти (авторський психомалюнок, репродукції художніх полотен, ліпка тощо) допомагають психологу діагностувати наявність порушення особистісної гармонії.

У глибинній психокорекції єдині смислові параметри зорієнтовані на виявлення чинників, які порушують гармонію, із чим пов'язані категорії:

Рис. 1. Класичний символ «Інь-Ян»

Рис. 3. Стилізоване зображення пари змій на посудині. Друга половина V тис. до н. е., Подніпров'я

Рис. 2. Гексаграми «Іцзин»

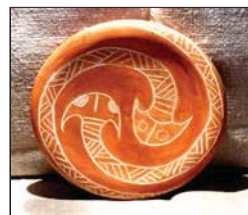

Рис. 4. Зображення змій на трипільському посуді

«особистісна проблема», «дисгармонійність», «самодепривація», «розщепленість психіки», тенденції «до психологічної смерті», «до імпотування

психіки» тощо. У глибинно-корекційному процесі, що проводився з майбутніми психологами, пізнання динаміки семантики Інь-Ян відбувалося

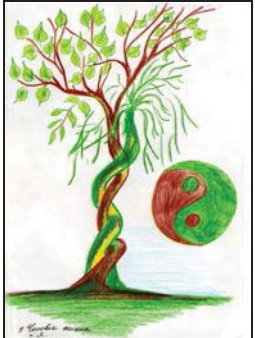

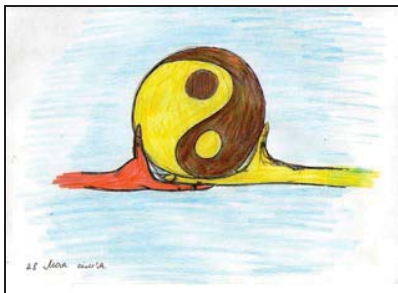

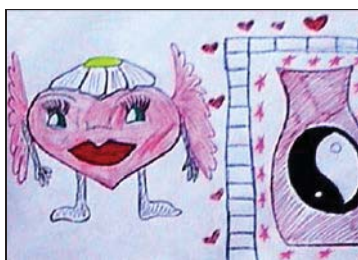
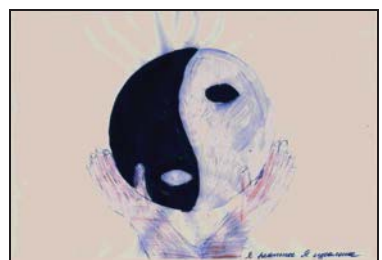
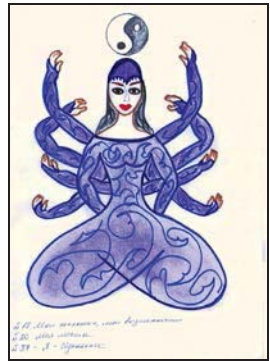
		
<p>Рис. 5. Чоловік, жінка і я</p>	<p>Рис. 6. Чоловік, жінка і я</p>	<p>Рис. 7. Чоловік, жінка і я</p>
		
<p>Рис. 8. Чоловік, жінка і я</p>	<p>Рис. 9. Чоловік, жінка і я</p>	<p>Рис. 10. Моя сім'я</p>
		
<p>Рис. 11. Мій звичайний психологічний стан</p>	<p>Рис. 12. Мій звичайний емоційний стан</p>	<p>Рис. 13. Мій звичайний емоційний стан</p>
		
<p>Рис. 14. Я-реальне, Я-ідеальне</p>	<p>Рис. 15. Я-реальне, Я-ідеальне</p>	<p>Рис. 16. Мої бажання, мої можливості; Моя мрія; Я-ідеальне</p>

		
Рис. 17. Дорога мого життя	Рис. 18. Покидаючи Едем	Рис. 19. Мій сексуальний партнер

шляхом аналізу авторського символу та репродукцій художніх полотен.

Організація дослідження, фрагменти якого подані в статті, полягає в тому, що учасникам психокорекційної групи було запропоновано спонтанно і невимушено виконати комплекс тематичних малюнків (42 теми) [9; 10]. Представлені малюнки (рис. 5–19) підібрані на основі наявності на них зображення символу Инь-Ян.

У процесі аналізу об'єктивовано універсальні закони символізації, характерні як для сновидінь, так і для малюнків: згущення (рис. 13, 14, 16, 18), зміщення (рис. 9, 12); переважання однієї частини над іншою (рис. 6, 8, 10, 11); зміна кольору (рис. 8, 10, 19), форми (рис. 18, 19), просторового розташування (рис. 5, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 18); зміна сутності внутрішніх кіл (рис. 11, 12, 14, 15, 19) тощо. Також досліджено, що Инь-Ян є натяком на пренатальний період як символ безконфліктного єднання двох протилежностей (мама і тата) (рис. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18).

Рис. 5–9 («Чоловік, жінка і я») виражають прагнення людей до гармонії, що є умовною цінністю. Динаміка символу Инь-Ян представлена: платонічною любов'ю – рис. 5, 7; гармонією між чоловіком і жінкою і натяком на те, що чоловічо-жіночі взаємини передбачають народження дитини – рис. 6 (червона лінія між Инь і Ян), рис. 9 (Инь-Ян символізує вагітність); гармонію на тлі чуттєвих взаємин – рис. 8 (дерево – архетип чуттєвості). На рис. 10 («Моя сім'я») Инь-Ян символізує взаємини батьків і дитини: доки вона в руках батьків, доти вона зберігає гармонію.

Рис. 11–13 – тема «Мій звичайний психологічний (емоційний) стан». На рис. 11 респондент зобразив себе (маленьке Инь-Ян) на темному тлі, що символізує несприятливі умови для його розвитку і порушення гармонії в сім'ї. На рис. 12 Инь-Ян зображує те, що гармонія задається ще в пренатальному періоді, що є значущим для психіки. Це підтверджує гіпотезу Т. Яценко про «едіпальну довершеність» – єднання дитини з мате-

ринським і батьківським початками. На рис. 13 автор символом Инь-Ян зобразив значущість гармонії в мисленні та прагнення до віднаходження рівноваги і зняття напруги, на яку вказує вогонь.

Инь-Ян використовується для передачі самосприйняття майбутніх психологів (учасників АСПП) у різних тематичних варіаціях. Зокрема, рис. 14–16 («Я-реальне, Я-ідеальне») відображають стан людини в реальності і в ідеалі. На рис. 14 («Я-реальне») автор ще ніби перебуває «в утробі», згідно з архетипною символікою, що є натяком на тенденцію «повернення в утробу». На рис. 15 респондент символізував залежність від батьківської (родинної) підтримки зображенням рук, що подібне до рис. 10. Для автора рис. 16, подібно до рис. 13, важлива гармонія, порядок у мисленні, у голові, що символізує медитація.

Символом Инь-Ян представлена дорога життя респондента («Дорога мого життя», рис. 17). Цей символ використано для відтінення суперечності життя, що відображається двома шляхами – білою і чорною смугами, відповідно, позитивною і негативною (зі слів респондента). Аналізанд зазначає динаміку змін у дорозі і взаємодоповнення темного і світлого.

Тема рис. 18 («Покидаючи Едем») введена самим учасником групи (що й пропонується, згідно з інструкцією, за бажанням). На малюнку Инь-Ян зображений у формі яблука як символу спокуси, яка вабить респондента. Також привертає увагу коріння (архетип родини), на якому є ще один Инь-Ян. Це підтверджує архетипність Инь-Ян. Крильця, зображені на рис. 14 і 18, є символом підняття над реальністю, з якою людина не може впоратися.

Зображення на рис. 19 («Мій сексуальний партнер») символізує емоційну напругу (абрис). Око і рот відображають важливість бачити і говорити, проте ці можливості перебувають у різних площинах. Це переноситься на взаємини із сексуальним партнером – або бачу, або говорю, але гармонії досягти досить важко.

Отже, символ Інь-Ян трапляється в різних темах малюнків, які не охоплюють цілісно той смисл, який заклад респондент, тому і потрібна діалогічна взаємодія. Найпоширенішим смислом, який респонденти вкладають в Інь-Ян, є гармонія (хоч у кожного індивідуально-неповторна), а під час психокорекційного сеансу діагностується тенденція «повернення в утробу» й едіпальна залежність від членів сім'ї. Так, семантика символу Інь-Ян у глибинно-корекційному процесі розкривається в співвідношенні Інь-Ян із внутрішньоутробним станом.

Попередній матеріал проаналізовано лише на основі окремих авторських малюнків, однак смислові навантаження і чинники, які задаються несвідомою сферою, можуть бути виявлені лише подальшим шляхом у діалогічній взаємодії психолога з респондентом. Динаміка семантики символу Інь-Ян також передається в психокорекційному процесі з використанням інших візуалізованих засобів: репродукцій художніх полотен, ліпки, каміння тощо. Наведемо фрагмент стенограми глибинно-корекційного пізнання психіки майбутнього психолога з використанням репродукції художнього полотна із зображенням Інь-Ян.

Інструкція: респонденту пропонується набір репродукцій художніх полотен, з яких він обирає всі емоційно цікаві для нього і розташовує їх у порядку значущості. Ім'я респондента представлено першою літерою.

**Фрагмент стенограми
глибинно-корекційної роботи з використанням
репродукції художнього полотна
та каменів (респондент К.)**

П.: Як ти думаєш, чому саме цей малюнок (рис. 20) ти поклала першим?

К.: Для мене Інь-Ян – це ніби постійне життєве протистояння.

П.: Чи звернула увагу на те, що тут ніби є аорти?

К.: Ні, цього я не помітила. Лише звернула увагу на колір, що це дійсно чорне і біле, і що це ніби щось протилежне, але є відчуття, що воно єдине.

Рис. 20. Інь-Ян

П.: Єдність позначається кольором чи цими отворами, в яких замість білого чорне, а замість чорного біле? Чи ти цього не помітила?

К.: Ні, я цього не помітила. Я звернула увагу лише на колір і форму. Все інше мене не зацікавило. А тепер я вже ці відступи від класичного образу ніби і бачу.

П.: Якщо бачиш, то як ти це змінила б, якби це був твій авторський психомалюнок?

К.: У чорному я намалювала б біле, а в білому – чорне.

П.: На малюнку там і там сіре – як воно впливає на зміст? Чи змінює цей малюнок?

К.: Це щось неначе пусте, не заповнене. І ця пустота відчувається, її потрібно заповнити чимось змістовним, і що мало б якесь смислове навантаження.

П.: Яка частина малюнка тобі більш приємна: світла чи темна?

К.: Світла частина більш приємна.

П.: А в житті ти в якій частині частіше перебуваєш?

К.: У житті я перебуваю десь посередині.

П.: Коли ти жила в батьківському домі, де ти перебувала (у контексті рис. 20)? Посередині чи в якійсь частині?

К.: Коли жила в батьківському домі, то була частіше в «білій частині». Але, звичайно, були моменти в сім'ї, коли задавалася динаміка «до чорного».

П.: Це залежало не від тебе, а від взаємин між батьками?

К.: Так, правильно, від їхніх взаємин.

П.: Отже, взаємини батьків впливають на дітей, впливають на їхнє самопочуття. Тому зрозуміло, чому ти так рішуче сказала, що та пуста частина в чорному має бути білою. Тому що це – те добре, що ти винесла від батьків і що, очевидно, є в тобі.

К.: Скажімо так: це – те світле, що вони вклали в мене.

П.: По життю ти радше «на межі між чорним і білим» (рис. 20)?

К.: Так.

П.: З якого часу ти почала себе тут відчувати, оскільки в батьківському домі ти перебувала на «світлій частині»?

К.: Я думаю, що після розлучення брата.

П.: Інша ситуація, яка прямо не стосувалася тебе. А коли брат одружувався, де ти була?

К.: Я була у «світлій частині». Це настільки важливо для мене було, що я навіть не могла подумати, що таке (розлучення) може статися в нашій родині. Це, можливо, навіть було перше таке болюче і жорстоке для мене, що змусило вийти на середину і зрозуміти, що не все в цьому світі так гладко.

П.: У вашій сім'ї є ти і брат?

К.: Так. Брат старший.

П.: Для тебе одруження брата було такою значущою подією?

К.: Так.

П.: Позитивною?

К.: Спочатку – так.

П.: Ти приймала його дружину?

К.: Так, приймала.

П.: І шукала краще в ній?

К.: Я бачила в ній тільки хороше. Я хотіла, мабуть, так бачити.

П.: Хотіла, щоб брат був щасливий?

К.: Так.

П.: Використай камені для презентації власних відчуттів, за умов, що ви із братом «перебували в цій світлій частині» (рис. 20).

К.: Нас двох?

П.: Поки що так (*К. кладе два серця, фото 1*). Коли він одружився, то було два великих серця: дружина і він? Чи так і було – маленьке і велике?

К.: Так і було, маленьке і велике (фото 1).

Фото 1. Модель «К. та брат»

П.: Отже, ти ідентифікувалася з тією дівчиною?

К.: Мабуть, так.

П.: Які в тебе відчуття виникли, коли на місці твого сердечка з'являється інше сердечко?

Фото 2. Модель «К., брат, невістка»П.: Отже, любов до брата все ж таки біліла? Напруги любовної менше було, і ти намагалася знейтралізувати?

К.: Ревнощі певною мірою виявилися. Адже це мій брат, і більше уваги приділяє іншій.

П.: Яким твоє сердечко ставало?

К.: Таким, яке вже втрачало свій колір, наповненість (фото 2, *рожеве серце*).

К.: Так.

П.: І так щедро надавала можливості тій особі, щоб її сердечко наповнювалось?

К.: Так.

П.: Хоча це маленьке сердечко – твоє. А в неї, можливо, інше.

К.: У мене навіть виникло відчуття, що це ж я (фото 2, маленьке сердечко), а не хтось інший.

П.: Тоді знайди сердечко для невістки. Я думаю, ти не заперечуєш, що воно дійсно таке (фото 3, *велике обдерте сердечко*)?

К.: Ні, не заперечую.

П.: Тому що потім, очевидно, верхній шар взагалі знявся, і воно стало сірим (фото 3, *велике обдерте сердечко*).

Фото 3. Модель «Сім'я брата та К.»

К.: Так, воно стало ніяким.

П.: Ти вже тоді хвилювалася і за брата, і за себе. Тобі довелося поступитися, ти виявила благородство. І потім ти побачила, що зусилля, що ти доклала, щоб таки зберегти сердечко до брата, виявилися марними.

К.: Це ніби знецінилося просто. Ніби те, що я робила, було даремно.

П.: І в цьому ваші почуття із братом були спільними?

К.: Так.

П.: Тоді вони оживили твоє сердечко і брата?

К.: Воно ожило аж тоді, коли те обдерте серце повністю зникло з нашого життя.

П.: Тоді вже зникло і світле сердечко, і обдерте?

К.: Це було так, коли вже минув тривалий час після розлучення. І тоді ми знову залишилися вдвох.

П.: Ваші взаємини стали ще кращими? Він почав тебе цінувати ще більше? Чи все-таки горе трохи приглушило його?

К.: Воно його приглушило на період, а потім, можливо, навіть відбувся ривок. У нас рівень довіри збільшився.

П.: Ви відчули єдність і спорідненість душ?

К.: Так.

П.: Ти вже доросла дівчина, і для тебе той випадок не минув даремно і залишив певний слід, тому є остерога повторювати цю ситуацію. А по життю чи не вплинула на тебе ця ситуація, що ти «зрушила лише на лінію між білим і чорним»? Можливо, ти себе стримуєш, щоб не зачаровуватися так кимось?

К.: Так, у мене дійсно зараз таке є. Після братового розлучення в мене виник страх такої помилки по життю, щоб зробити неправильний вибір.

П.: І тому це лінія між ними?

К.: Так.

П.: Хлопці, які тобі трапляються, це відчувають чи ти приховуєш, що ти не дуже довіряєш їм?

К.: Я думаю, відчувають. Тому що ті, з ким я спілкуюся, говорять, що я недовірлива.

П.: За яких умов ти «зрушуєш із лінії в темне»? Я думаю, що вона тобі знайома, коли в брата були негаразди.

К.: Коли в брата була ця ситуація, то я була повністю «у темній частині», навіть не на лінії (фото 4).

Фото 4. Модель «К. та брат у період розлучення»

П.: Але ви тоді були разом, у цих почуттях. Можливо, не разом жили, але почуття ваші були спільні. Якщо це вас так з'єднало і в мажорному ключі і в песимістичному, то чи не є він найдорожчим чоловічим образом для тебе?

К.: Так. Він для мене не те що ідеал, але багато в чому є зразком майбутнього чоловіка.

П.: Тобто хлопці проглядаються через вказані параметри?

К.: Порівнюються із братом.

П.: І щоразу невігдно для них?

К.: Для них, дійсно, це невігдно. У мене є ніби планка, до якої вони просто не дотягують.

П.: Але уяви, ті незгоди, які пережив брат, взагалі закривають тобі перспективи бути щасливою, спокійною, вільною. Тому що ти постійно в напрузі і певній пересторозі!

К.: Ця напруга заважає навіть у спілкуванні. Наприклад, інколи хотілося б щось і більше сказати чи більше щось написати, тобто відкритися більше. І тоді думаю: «А якщо нічого не вийде, то для чого зараз так відкриватися і витратити на це час?». (П. далі пропонує психодраму).

Отже, фрагмент психоаналізу допоміг виявити переноси тривоги і тінювих почуттєвих моментів, які задавалися ще в сім'ї, коли респонденту довелося переходити з «білої частини» в «чорну». З одного боку, у неї є притягання до брата і вона хотіла б, щоб він психологічно належав лише їй, але К. із цим впоралася заради брата, що доводить справжність її почуттів до нього. Оскільки робота проводилася з репродукцією художнього полотна, динаміку смислових параметрів символу Ін-Ян було задано за допомогою моделювання з каменів.

Висновки. Ін-Ян – це символ нескінченного руху та розвитку, зображення принципу єдності і взаємопереходу протилежностей. Ін-Ян – це архетипний образ, який несе інтенціональність і архетипно викликає емотивну реакцію, що й доводять як авторські психомалюнки, так і використання репродукцій художніх полотен. Динамічні аспекти Ін-Ян, виявлені на матеріалі авторських малюнків (рис. 5–19), передають певні смислові навантаження: переважання темної чи світлої частини; наповнення внутрішньоутробною символікою. Авторський малюнок набуває динаміки завдяки конфігурації символу. Репродукція наповнюється динамікою вербально, впродовж глибинно-корекційного процесу.

Прояснення пережитих у проблемах брата почуттів і здобутків, яке відбулося в процесі психоаналізу К., дозволяє їй поглибити самоаналіз, розширити самосвідомість, набути зрілості і готовності до партнерських взаємин із власними інтимними партнерами, знижуючи вплив на них почуттів до брата, які вона винесла з дитинства. У цьому є психокорекційний ефект і відчуття К. власних перспектив і впевненості в собі.

Література:

1. Багдасарян В., Орлов И., Телицын В. Символы, знаки, эмблемы: энциклопедия. Москва, 2005. 198 с.
2. Бидерманн Г. Энциклопедия символов / общ. ред. и предисл. И. Свеницкой. Пер. с нем. М.: Республика, 1996. 335 с.
3. Видейко М. Украина: от Триполья до Антов. К.: КВІЦ, 2008. 279 с.

4. Капра Ф. Дао физики. Общие корни современной физики и восточного мистицизма. К.: София, 2008. 416 с.
5. Рошаль В. Энциклопедия символов. Москва; Санкт-Петербург: АСТ; Сова; Харвест, 2008. 182 с.
6. Тресиддер Д. Словарь символов. Москва: Гранд; Фаир-Пресс, 1999. 443 с.
7. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция: Л. Ильичёв, П. Федосеев, С. Ковалёв, В. Панов. М.: Советская энциклопедия, 1983. 840 с.
8. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / авт.-сост. В. Андреева и др. М., 2004. 556 с.
9. Яценко Т., Кмит Я., Мошенская Л. Психологическая интерпретация комплекса тематических психорисунков (глубинно-психологический аспект). Москва, 2000. 192 с.
10. Яценко Т., Чобітько М., Доцевич Т. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика (на матеріалі психоаналізу комплексу тематичних малюнків). Черкаси: Брама, 2003. 216 с.
11. Яценко Т., Глузман А. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога. Днепропетровск: Инновация, 2015. 396 с.
12. Яценко Т. Динамика развития глубинной психокоррекции: теория и практика: монография. Днепропетровск: Инновация, 2015. 567 с.
13. Яценко Т. та ін. Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2015. 280 с.

Манжара С. О. Динамика семантики символа Инь-Ян в глубинно-коррекционной подготовке будущего психолога

Статья доказывает универсальность символа Инь-Ян в контексте его смысловой нагрузки. В статье осуществлен анализ классического философского понимания Инь-Ян, что отражает как базальный конфликт «жизнь – смерть», статику и динамику, так и стремление к достижению гармонии. Символ Инь-Ян сопоставлен с символикой трипольской культуры. Проанализировано использование символа в глубинно-коррекционном процессе (в авторских рисунках). Объективирована индивидуально-неповторимая семантика в процессе глубинного познания с использованием репродукции Инь-Ян.

Ключевые слова: динамика, семантика, Инь-Ян, символ противоположность, гармония, активное социально-психологическое познание (АСПП), глубинное познание.

Manzhara S. O. Dynamics of the semantics of the symbol Yin and Yang in deep-correction preparation of the future psychologist

The article proves the universality of the Yin-Yang symbol in the context of its semantic load. The article analyzes the classical philosophical understanding of Yin-Yang, which reflects both the basal conflict "life – death", statics and dynamics, and the desire to achieve harmony. It was comparable to the symbolism of Trypillian culture. The use of the symbol in the deep correction process (in the author's drawings) was analyzed. Individually-unique semantics is objectified in the process of profound knowledge using the Yin-Yang reproduction.

Key words: dynamics, semantics, Yin-Yang, symbol, contrast, harmony, active social-psychological knowledge (ASPK), profound knowledge.